

Лукіна В. В.,
аспірантка кафедри англійської філології і філософії мови
імені професора О. М. Мороховського
Київського національного лінгвістичного університету

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ДЕМОКРАТІЯ В ІНАВГУРАЦІЙНІЙ ПРОМОВІ ПРЕЗИДЕНТА США ДОНАЛЬДА ТРАМПА: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті вперше проаналізовано лексичні одиниці на позначення концепту ДЕМОКРАТІЯ і його складників, представлених народом і урядом, із залученням комплексної методики, яка поєднує дослідницький апарат образ-схем, що представляє референту ситуацію із-зовні, і теорію силової динаміки, що відображає ситуацію із-середини. З одного боку, утворені під впливом перцептивної та моторної діяльності людини, образ-схеми забезпечують зв'язність і впорядкованість різних аспектів нашого досвіду. З іншого боку, будь-яка політична діяльність перш за все пов'язана із боротьбою за здобуття або утримання державної влади, що також зумовлює наше звернення до основоположних принципів силової взаємодії, які були сформульовані Леонардом Талмі. Для будь-якого розуміння політичного дискурсу характерний набір специфічних ключових концептів, які тлумачаться як оперативно-змістові одиниці пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку, всієї картини світу, відбитої в людській психіці. Провідне місце серед них посідає концепт ДЕМОКРАТІЯ, оскільки саме ідеологія демократичного устрою як форми організації політичної ідеї та політичного життя суспільства є обов'язковим атрибутом будь-якої правової держави. Встановлено, що концепт ДЕМОКРАТІЯ реалізується номінативними одиницями на позначення народу й уряду, протиставлені у внутрішньоситуативній перспективі як Агоністи, тобто фокальні сили, й Антагоністи, а в зовнішній перспективі співвідносяться з компонентами силових образ-схем ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ENABLEMENT) і ПЕРЕШКОДА (BLOCKAGE). Таким чином, іменник *people* позначає націю, активність якої представлена у виступі президента США лексемами з семантикою динаміки. Водночас уряд, позначений іменником *government*, зображений у стані спокою і протиставлений активності народу. Загалом в аспекті апеляції до концепту ДЕМОКРАТІЯ інавгураційний виступ Дональда Трампа можна поділити на три частини: вступ і висновки, у яких президент звертається до народу, та основна частина, де він протиставляє народ та уряд.

Ключові слова: концепт, концепт ДЕМОКРАТІЯ, образ-схема, теорія силової динаміки, Дональд Трамп, інавгураційна промова.

Постановка проблеми. Наприкінці 90-х рр. XX ст. із когнітивної лінгвістики виокремилася нова галузь – лінгвоконцептологія, мета якої полягає в описі мовних засобів репрезентації концептів [8, с. 467], а отже, осмислення останніх усією науковою спільнотою і лінгвістами, зокрема у рамках панівної нині антропоцентричної парадигми [2, с. 7].

Стаття присвячена дослідженню вербалізації концепту ДЕМОКРАТІЯ в інавгураційній промові Дональда Трампа, прези-

дента країни, для якої демократія є одним із найбільш важливих соціально значущих феноменів, що використовуються для формування офіційної ідеології [9, с. 188].

Мета статті – встановити, як вербалізується концепт ДЕМОКРАТІЯ в інавгураційній промові президента США Дональда Трампа з використанням дослідницького апарату образ-схем [3, с. 467] і теорії силової динаміки [16].

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань: проаналізувати й систематизувати погляди сучасних мовознавців на концепт і його структуру; розробити методику аналізу способів вербалізації концепту ДЕМОКРАТІЯ в інавгураційній промові президента США Дональда Трампа; відібрати фрагменти тексту, які вербалізують складники концепту ДЕМОКРАТІЯ; схарактеризувати послідовність вербалізації концепту ДЕМОКРАТІЯ в досліджуваній промові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепт вважається однією з основних категорій когнітивної лінгвістики [2, с. 197; 6, с. 9], адже в ньому відображається зв'язок мови, мислення, культури [2, с. 197]. Для будь-якого розуміння політичного дискурсу характерний набір специфічних ключових концептів [14, с. 238], які тлумачаться як оперативно-змістові одиниці пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку, всієї картини світу, відбитої в людській психіці [4, с. 115]. Не дивно, що концепт ДЕМОКРАТІЯ вже неодноразово ставав предметом дослідження мовознавців в різних ракурсах: аксіологічному як найвища цінність американського народу [18, с. 179]; ідеологічному як історично зумовлена сутність [13, с. 128]; лінгвокультурологічному як соціально значущий концепт американської ментальності [11, с. 188].

Зважаючи на їх активну, динамічну роль у процесі мислення [8, с. 58], дослідники вважають, що концепти не структуровані жорстко [1, с. 30; 8, с. 58]. Загальним для всіх концептів є «базовий когнітивний шар з чуттєво-образним ядром» [8, с. 59]. Оскільки концептуальні характеристики виявляються через значення мовних одиниць, що репрезентують окремий концепт, їх словникові тлумачення, мовні контексти [1, с. 30], в нашій роботі ми досліджуватимемо вербалізований в інавгураційній промові Д. Трампа концепт ДЕМОКРАТІЯ за допомогою дослідницького апарату образ-схем з оперттям на теорію силової динаміки шляхом аналізу лексичних одиниць, які позначають ядро концепту.

Будь-яка політична діяльність насамперед пов'язана з боротьбою за здобуття або утримання державної влади, що зумовлює наше звернення до основоположних принципів силової взаємодії, які були сформульовані Леонардом Талмі [16, с. 413]. За Талмі, двома принциповими об'єктами або структурними елементами

динаміко-силових схем, є Агоніст, тобто фокальна сила, і Антагоніст, тобто сила, що протидіє. Зазвичай Агоніст та Антагоніст характеризуються природним прагненням або до спокою (бездіяльності), або до руху (зміни стану) [16, с. 415]. На Агоніста може впливати Антагоніст, в результаті чого схильність я Агоніста до спокою долається, або ж Агоніст протидіє силі Антагоніста, і його стан не змінюється, тоді як силова динаміка представляє ситуацію зсередини, образ-схеми як динамічні аналогії зображення просторових відносин і руху в просторі [13, с. 239] деталізують її із-зовні. Утворені під впливом перцептивної та моторної діяльності людини, образ-схеми забезпечують зв'язність і впорядкованість різних аспектів нашого досвіду [15, с. 101]. У повсякденному житті людина оперує близько дванадцятьма такими схемами [13, с. 239]. Їх динамічний ракурс представлений силовими структурами: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ENABLEMENT), що характеризується наявністю потенційного силового вектора; ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (DISABLEMENT), що відбиває неспроможність виконати дію через відсутність необхідних здібностей; ПРИМУШЕННЯ (COMPULSION), пов'язане з примусом; ПЕРЕШКОДА (BLOCKAGE), яка передбачає наявність бар'єру; УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ (RESTRAINT REMOVAL), що характеризується подоланням перепони [15, с. 156].

Розуміння образ-схем безпосередньо пов'язане з поняттям силової, фізичної діяльності індивіда, адже у нашому досвіді сили відіграють центральну роль [14, с. 239], а наш досвід закріплений за допомогою силової діяльності, наша мережа смислів пов'язується структурами такої діяльності [14, с. 239]. Динаміка сил може проявлятися не лише в сфері фізичної взаємодії, але й в психологічних, соціальних інтеракціях [16, с. 411]. Саме тому теорія силової динаміки та дослідницький апарат образ-схем дозволяють встановити, як взаємодіють силові сутності [16, с. 411], що в свою чергу показує, як між собою співвідносяться компоненти концепту ДЕМОКРАТІЯ.

Виклад основного матеріалу. Для виокремлення складників концепту ДЕМОКРАТІЯ спираємося на декілька визначень відповідного іменника у тлумачних словниках: *a system of government in which the supreme power is vested in the people and exercised directly by them or by all the members of state, elected under a free electoral system* (система управління, здійснювана всім населенням або всіма уповноваженими членами держави за допомогою обраних представників) [22]; *a system of government that bases its legitimacy on the participation of the people* (система управління, легітимність якої базується на участі народу) [23]; *a system of government in which people choose their rulers by voting for the mine lections* (система влади, в якій люди обирають своїх правителів, голосуючи за них на виборах) [24]. Відповідно до наведених дефініцій, ядро концепту ДЕМОКРАТІЯ позначається одиницями *government* «уряд» та *people* «люди», а більш абстрактні прошки позначаються такими одиницями: *power* «влада», *elections* «вибори».

В аспекті апеляції до концепту ДЕМОКРАТІЯ інаугураційний виступ Дональда Трампа ділиться на три частини: вступ і висновки, у яких президент звертається до народу, й основна частина, де він протиставляє народ та уряд.

У вступній частині промови компонент *народ* об'єктивується в різних перспективах лексичними одиницями, які вказують на народ у таких аспектах: комунікативної взаємодії (*we, you*), великої єдності (*people, nation, citizens*), малої єдностей (*families all across America*) та статусу (*rulers*).

Дейктик *we* «ми» у сполученні з дієсловом *transfer* «непередавати» зображає американський народ разом із президентом як Аго-

ніста із тенденцією до руху, а влада, позначена іменником *power*, постає як Антагоніст із тенденцією до спокою: *we are transferring power*.

Дейктик *you* «ви» у поєднанні з групою присудка *came by tens of millions* наголошує на силі людей, зображаючи їх як Агоніста з тенденцією до руху: *You came by the tens of millions to become part of a historic movement, the likes of which the world has never seen before*. Цей рух посилюється обставиною мети *to become part of a historic movement*, яка, своєю чергою, позначає Антагоніста з ще більшою тенденцією до руху, тобто *народ* як Агоніст та історичний рух як Антагоніст утворюють єдине ціле, створюючи враження значної динаміки.

Наприкінці вступу компонент *народ* вербалізується із-зовні, що зумовлює залучення дослідницького апарату образ-схем: *We will be protected by the great men and women of our military and law enforcement*. У наведеному висловленні займенник *we* вказує на людей як ціль ПЕРЕШКОДИ, позначеної присудком *will be protected*, а її джерелом постають представники військових і правоохоронних органів, ідентифіковані групою додатка *the great men and women of our military and law enforcement*.

В основній частині промови протиставлені два складники концепту ДЕМОКРАТІЯ – народ, позначений іменником *people*, та уряд, ідентифікований іменником *government*: *what truly matters is not which party controls the government, but whether our government is controlled by the people*. У наведеному прикладі люди зображені сильнішими за уряд, позначений іменними групами *the government* та *our government*: він постає як Антагоніст у стані спокою, але не стільки підпорядкований партії, на що вказує заперечення, скільки народу, що відображено сполученням присудка *control* «контролює» з іменником *people*.

Надалі протиставлення таких складників концепту ДЕМОКРАТІЯ, як уряд *government* і народ *people* продовжується у висловленні *The oath of office I take today is an oath of allegiance to all Americans*. У наведеному прикладі особовий дейктик *I* на позначення президента США позначає Агоніста з тенденцією до руху, позначеною групою присудка *take the oath of allegiance* «дати присягу вірності», а додаток *all Americans* «всі Американці» вказує на народ як Антагоніста із тенденцією до спокою, адже виступає лише як пасивний слухач присяги, яку складає президент.

Заключна частина промови знову звернена до народу завдяки п'ятикратному повторенню інклюзивного займенник *we*, який вказує на об'єднання всього американського населення, таким чином наголошуючи на тому, що саме народ наділений владою і керує Америкою: *Together, we will make America strong again. We will make America wealthy again. We will make America proud again. We will make America safe again. And yes, together we will make America great again*. У цьому уривку підмет *we* зображає народ як джерело демократії, а присудок *will make strong again* «зробимо знову сильною» зображає людей разом з президентом як джерело ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, спрямованого на країну, позначену іменником *America*, тобто народнаділений силою зробити Америку могутньою *strong*, заможною *wealthy*, безпечною *safe* та величною *great*, на що вказує сполучення підмета *we* із низкою груп присудка: *will make strong, will make wealthy, will make proud, will make safe, will make great*.

Лише один раз за весь виступ, у його завершальній частині, президент зображає людей як Агоніста з тенденцією до спокою, на що в наступному прикладі вказує дієприкметник *forgotten* «забути»: *the forgotten men and women of our country*

will be forgotten no longer. Водночас, в наведеному висловленні уряд, представлений як Антагоніст з тенденцією до руху, імплікується. Проте навіть у цьому випадку заперечення *no longer* в кінці речення вказує на нетривалість даного стану у американців.

Таким чином, іменник *people* позначає націю, активність якої представлена у виступі президента США лексемами з семантикою динаміки. Водночас уряд, позначений іменником *government*, зображений у стані спокою і протиставлений активності народу.

Перспективи дослідження вбачаємо у встановленні зображення концепту ДЕМОКРАТІЯ і його складників у промовах інших американських і британських політиків.

Література:

1. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика: Курс лекций по английской филологии. Тамбов: Изд-во Тамб. ун-та, 2001. 123 с.
2. Вепрева И.Т. Языковая рефлексия в постсоветскую эпоху. Москва : ОЛМА-ПРЕСС, 2005. 384 с.
3. Комарова З.И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике : учебное пособие. Екатеринбург : Изд-во Ур-ФУ, 2012. 818 с.
4. Красавский Н. А. Русская и немецкая концептосферы эмоций: опыт лингвокультурологического анализа словарных статей. Воронеж : ВГУ, 2001. С. 115–126.
5. Павлова Е.К. Языковые проблемы глобальной политической коммуникации и перспективы их решения посредством гармонизации национальных тезаурусов. Москва : Прометей, 2007. 218 с.
6. Попова З.Д. Из истории когнитивного анализа в лингвистике. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* / под ред. И.А. Стернина. Воронежский государственный университет, 2001. С. 182.
7. Потапенко С.І. Когнітивна риторика ефекту: в пошуках методу (на матеріалі інавгураційних звернень американських президентів Дж. Кеннеді і Дж. Буша). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія*. 2012. Т. 15, № 2. С. 131–140.
8. Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск : Белая Е.А., 2013. 307 с.
9. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Черкаси, 2017. 890 с.
10. Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* / под ред. И.А. Стернина. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2001. с.182
11. Сулова А.Ю. Эволюция лингвокультурологического концепта «демократия» в дискурсивном пространстве американской нации. *Вестник Иркутского государственного лингвистического ун-та*. 2009. № 3 (7). С. 188–193.
12. Телятнікова О.Н. Идеологический концепт DEMOCRACY в британском политическом дискурсе и его семантические оппозиции, к 40-летию СГАКИ. Самара : СГАКИ, 2011. С. 343–349.
13. Филиппова М.А. Идеологический концепт демократия: на материале лингвокультуры США : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2007. 229 с.
14. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. Москва : ИТД-ГК Гнозис, 2004. 326 с.
15. Юдин Г. Кризис демократии в эпоху цифровой революции. URL: <https://etika.nplus1.ru/democracy/yudin>.
16. Cognitive linguistics: Basic readings. Moutonde Gruyter, 2006. 485 p.
17. Johnson M. The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason. Chicago : University of Chicago Press, 1987. 268 p.

18. Lakoff G. Women, Fire, and Dangerous Things. What categories reveal about the mind. Chicago; L., 1987. P. 267.
19. Lebedko M.G. Axiosphere: The linguistic representation of value concepts in American and Russian culture. *American Studies International*. The George Washington University. 2003. Vol. XLI, № 1–2. P. 179–200.
20. Talmy L. Toward a Cognitive Semantics: Concept Structuring Systems. Vol. 1 MIT Press, 2000. 558 p.

Довідкова література:

21. Donald Trump inauguration speech transcript. URL: <https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>.
22. English Oxford living dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/democracy>.
23. Merriam-Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/democracy>.
24. The American heritage dictionary of the English language. URL: <https://www.ahdictionary.com/word/search.html?q=democracy>.

Lykina V. Verbalization of DEMOCRACY concept in US President Donald Trump's inaugural: linguistic cognitive aspect

Summary. The novelty of the article consists in the analysis of lexical units designating the DEMOCRACY concept and its components, represented by people and government with the application of the integrated methodology that combines the research apparatus of image schemas, representing the referential situation from the outside, and force dynamics, reflecting a situation from the inside. On the one hand, formed under the influence of perceptual and motor activity of man, image-schemas ensure the coherence and orderliness of various aspects of our experience. On the other hand, any political activity is primarily connected with the struggle for gaining or maintaining state power, which also predetermines our appeal to the fundamental principles of force dynamics, formulated by Leonard Talmy. For any understanding of political discourse it is primarily characterized by a set of specific key concepts that are interpreted as operational-content units of memory, the mental lexicon, the conceptual system and language of the brain, the whole picture of the world, reflected in the human mind. The leading place among them is the concept of DEMOCRACY, because it is the ideology of a democratic system as a form of organization of a political idea and political life of society, which is a mandatory attribute of any rule of law. It is found that the DEMOCRACY concept is implemented by the nominative units designating people and government, represented from the intra-situational perspective as Agonists, i.e. focal forces, and Antagonists opposed to them, and from the external perspective, they correlate with the components of the ENABLEMENT and BLOCKAGE force image-schemas. Thus, the noun “people” refers to a nation whose activity is presented in the speech of the president of the United States by the lexical units representing dynamics. At the same time, the government is depicted in a state of calm and opposed to the activity of the people. In general, in the context of the appeal to the concept of DEMOCRACY, Donald Trump's inaugural speech can be divided into three parts: the introduction and conclusions, where the president addresses the people, and the main part where he opposes the people and the government.

Key words: concept, verbalization, image schema, force dynamics theory, DEMOCRACY concept, US President Donald Trump, inaugural speech.